

Канна В. Ю.,*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної філології
Маріупольського державного університету***Таранатов М. М.,***старший викладач кафедри прикладної філології
Маріупольського державного університету*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ПОЗИТИВНОЇ ОЦІНКИ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Анотація. У статті досліджено синтаксичні функції англомовних прикметників позитивної оцінки, а саме атрибутивну і предикативну. При атрибутивному функціонуванні прикметники позитивної оцінки можуть вживатися у препозиції або постпозиції. За характером зв'язку з означувальним словом прикметники, що досліджуються, виступають у ролі відокремленого або невідокремленого атрибуту. Виявлено, що превалює вживання прикметників позитивної оцінки у функції невідокремленого означення. У таких конструкціях прикметники зазвичай розміщуються перед означувальним словом, утворюючи з ним міцний зв'язок. Постпозитивні прикметники позитивної оцінки становляться відокремленими, набувають додаткове смислове навантаження й не утворюють з означувальним словом тісного комплексу.

Встановлено, що найбільш вживаними як у атрибутивній, так і у предикативній функції є прикметники, що виражають загальну позитивну оцінку. Другими за частотністю є прикметники етичних позитивних оцінок. Вживання у функції предикатива менш характерно для прикметників позитивної оцінки. Оцінні прикметники у даній функції вживаються у якості об'єктного предикативу.

Досліджувані прикметники можуть вживатися в еліптичних реченнях й передавати авторську суб'єктивну оцінку попередньої ситуації. Вони можуть поєднуватися з прислівниками ступеню, що впливає на інтенсивність емоційності оцінки. Використання еліптичних речень характерно для діалогічного мовлення.

У результаті аналізу англомовної художньої літератури показано, що на синтаксичному рівні основною функціональною особливістю прикметника є ознака атрибутивності та предикативності. З'ясовано, що вживання прикметників позитивної оцінки в атрибутивній функції є більш частотними, однак, прикметники у предикативній функції виражають позитивну оцінку більш концентровано.

Ключові слова: позитивна оцінка, прикметники, синтаксичні функції, атрибутивність, предикативність.

Постановка проблеми. Оцінка, під якою у лінгвістиці прийнято розуміти власне закріплене відношення носія мови до позамовного об'єкту, до фактів мови та мовлення, спрямована на розкриття якісної сторони предмета. Лексико-граматичним класом слів англійської мови, семантичною основою яких слугує саме якість, є прикметники. Прикметники набувають референтну співвіднесеність тільки у поєднанні з іменником або іншим номінальним елементом. Підкреслюючи тісний і нерозривний зв'язок прикметників зі словами номінального

характеру, необхідно зазначити, що цей зв'язок відбувається наступним чином: прикметники виступають або синтаксичним атрибутом номінальної одиниці або синтаксичним предикатом номінального компоненту, що виконує роль суб'єкту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прикметники як одиниці лексичного рівня відіграють ведучу роль у вираженні оцінки та досліджувались у роботах Н. В. Вишивана, О. М. Вольф, Т. А. Космеда, Г. І. Приходько та ін.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю виявлення різномірних засобів вираження позитивної оцінки в англійській мові.

Метою дослідження є вивчення синтаксичних функцій прикметників позитивної оцінки.

Виклад основного матеріалу. У відповідності до загальної синтаксичної концепції для прикметників визнається або атрибутивна, або предикативна функції [1, с. 206]. Існує також більш допустима, на наш погляд, точка зору, згідно якої і атрибутивна і предикативна функції можуть розглядатися як дві синтаксичні функції, що у рівному ступені притаманні ад'єктивним словам, тим більш, що більшість прикметників може займати і атрибутивну і предикативну позиції.

У результаті аналізу прикладів з творів англійських письменників нами було виявлено, що вживання прикметників позитивної оцінки в атрибутивній функції є більш частотними й складає 61,9% від загальної кількості прикладів, що розглядаються. У той же час, вживання у функції предикатива менш характерно для прикметників позитивної оцінки й складає 38,1% від загальної кількості проаналізованих прикладів.

Більш високий у кількісному співвідношенні показник вживаності прикметників позитивної оцінки в атрибутивній функції пояснюється самим характером атрибутивного зв'язку, який є найбільш міцним між словами у реченні. Цей зв'язок присутній між означенням та означувальним словом. Для нього характерним є те, що він утворює такі словосполучення, які у реченні виступають як цілісні одиниці, як цілісні комплекси, що входять у речення у зібраному, готовому виді. У той час як предикативний зв'язок (зв'язок між підметом і присудком) – найбільш вільний зв'язок між словами у реченні, який не з'єднує слова у одне ціле, не є заздалегідь відомим й встановлюється тільки у реченні [2].

Таким чином, беручи до уваги кваліфікативний характер значення прикметників позитивної оцінки і їх тісний зв'язок з номінальними одиницями, представляється можливим зро-

бити висновок, що отримані нами дані у результаті аналізу практичного матеріалу є теоретично обґрунтованими, й досліджувані прикметники, виражаючи оцінку того або іншого денотату, частіше виступають у реченні у якості означення й тісно пов'язані з означувальним номінальним елементом, що означає цей денотат. Тоді як прикметники позитивної оцінки у функції предикатива дають оцінку предмету або явищу опосередковано через дієслово-зв'язку й, таким чином, характеризується менш частотним вжитком у мові.

Однак, аналіз фактичного матеріалу показав, що прикметники у предикативній функції виражають позитивну оцінку більш концентровано, ніж прикметники у атрибутивній функції, так як логічний наголос припадає на прикметник у функції предикатива, а не атрибуту.

е.г. *And one fine evening she (the Moon) came floating, like nothing else on earth, so lovely and so slim, and with such an expression in her eyes that they all knew their expedition was bound to be successful* [3, с. 69].

е.г. *He bore no resemblance to the smart coachman of a successful doctor, but was, on the contrary, wizened and slovenly, and all the time he gave off a peculiar yet powerful odor of stale cooking-fat* [4, с. 22].

При атрибутивному функціонуванні прикметники позитивної оцінки можуть виступати означенням, що відноситься до іменника у функції підмета, доповнення, обставини або предикатива. Синтаксична роль означувального слова, на наш погляд, має певний вплив на ступінь вираження оцінки. Так, у ході аналізу прикладів ми виявили, що досліджувані прикметники, виконуючи функцію суб'єктного і предикативного означень, є більш важливими для передачі оцінки, ніж прикметники у функції об'єктного і адвербіального означень. Іншою мовою, на прикметники позитивної оцінки, означувальними словами яких є підмет або предикатив, у більшому ступені акцентується увага реципієнта, ніж на прикметниках, що означають доповнення й обставину.

е.г. *Fine old furniture stood in careless partnership with filled-up stuff acquired for the purposes of use or ease (суб'єктивне означення)* [3, с. 76].

е.г. *"But that's a mighty fine idea!" said Hallorsen, turning on he the full of his brimming face (предикативне означення)* [3, с. 72].

е.г. *Diana played the Red Sarafan; she played the fine simple tune over and over, as if making hypnotic passes towards that mule figure (об'єктне означення)* [3, с. 207].

е.г. *"I remember what you had said to me on that fine evening, when we first dined together, about the search for beauty being the real secret of life" (адвербіальне означення)* [5, с. 135].

Аналіз фактичного матеріалу показав, що при атрибутивному функціонуванні прикметники позитивної оцінки можуть вживатися у різних позиціях відносно означувального слова, а саме у препозиції або постпозиції.

е.г. *Mrs. Foster was a very nice woman* [6, с. 8].

I believe that the world would gain such a fresh impulse of joy that we would forget all the maladies of medievalism, and return to the Hellenic ideal – to something finer, richer than the Hellenic ideal, it might be [6, с. 99].

Характерною рисою прикметників позитивної оцінки є їх використання у якості препозитивного атрибуту. За отриманими нами даними 95,08% прикметників позитивної оцінки

виконують функцію препозитивного означення, і лише 4,92% постпозитивного. Це пояснюється тим, що англійська мова належить до мов, що мають тенденцію ставити означення перед означувальним словом. У сукупності означення та означувального основне стрижневе слово є останнім. Такий спосіб розгортання думки від конкретних ознак до загального поняття є характерним для усього ладу англійської мови. Однак, у ряді випадків можливі відхилення від цієї загальної норми, коли прикметники позитивної оцінки в атрибутивній функції стоять після означувального слова.

Прикметники позитивної оцінки у постпозиції часто відособлюються, і зв'язок між ними й означувальним словом оживляється й представляється не як такий, що самий собою розуміється, а лише як виникаючий у цей момент.

е.г. *He saw her at parties, self-possessed and triumphant* [6, с. 53].

За характером зв'язку з означувальним словом прикметники, що досліджуються, виступають у ролі відокремленого або невідокремленого атрибуту. Відокремленим називається означення, яку тісно пов'язане з означувальним словом й утворює з ним єдине змістове і структурне ціле.

е.г. *"No sensitive and honest person can pull strings successfully, Dinny"* [3, с. 44].

Означення є відособленим, якщо зв'язок між ним й означувальним словом вільний. Відокремлене означення є факультативним з точки зору структури речення, але має більше значення для змістовної сторони висловлювання, так як несе у собі важливу інформацію про той або інший денотат.

е.г. *Trained, sensitive, and no fool, he was capable of passing quiet judgement on people and events that would have surprised the vocal, but, except to himself, he never passed* [3, с. 116].

У ході аналізу прикладів з художньої літератури нами було виявлено, що у відсотковому співвідношенні превалює вживання невідокремлених означень, що виражаються прикметниками позитивної оцінки, й складають 95,38% від загальної кількості прикметників у атрибутивній функції. Кількість прикметників позитивної оцінки у функції відокремлених означень менша й у відсотковому співвідношенні складає 4,62%. Перевага прикметників у функції невідокремлених, тобто більш тісно зв'язаних з означувальним словом означень пояснюється самим змістом означення, яке не є предметом, умовою або перебіганням процесу, а ознакою. Ознака не існує окремо від її носія; вона існує не поза межами предмета або явища, а в ньому самому. Це відображається у мові, й означення виступає у якості тісно зв'язаного компонента у сполученні зі своїм означувальним словом. Особливий характер зв'язку, що об'єднує означення з означувальним словом призводить до того, що прикметники позитивної оцінки в атрибутивній функції й означувальне їх слово складають єдиний комплекс, який виступає у реченні як єдина одиниця (хоч і така, що розкладається).

Треба також відмітити, що більшість відокремлених означень вживаються у постпозиції по відношенню до означувального слова, у той час як частотність функціонування досліджуваних прикметників у якості препозитивних відокремлених означень дуже незначна. Це зумовлено тим, що постпозиція утворює більшу семантичну вагомість означення, й таким чином, сприяє його відокремленню. Постпозитивні прикметники позитивної оцінки, набуваючи відомого семантичного наголосу, становляться у більшості випадків відокремленими

й не утворюють з означувальним словом тісного комплексу. Зв'язок постпозитивного означення з означувальним їм номінальним елементом більш вільний, й ознака тому вводиться не як фіксована заздалегідь й така, що належить даному предмету, а як характерна для предмета у даний момент. Таким чином, прикметники позитивної оцінки у функції постпозитивних відокремлених означень виражають деяке розгалуження думки й завжди несуть у собі ідею предикативності, тим самим на наш погляд, відкриваючи можливість для утворення підрядного речення.

У результаті проведеного дослідження нами було встановлено, що найбільш вживаними в атрибутивній функції є прикметники, що виражають загальну позитивну оцінку, так як з кількості усіх проаналізованих прикладів з прикметниками позитивної оцінки в атрибутивній функції 44,7% складають загально оцінні прикметники.

Наступними за вживаністю є прикметники етичних позитивних оцінок, кількість яких складає 13,41% з усіх прикладів з прикметниками позитивної оцінки в атрибутивній функції. Доволі висока частотність функціонування відмічається у прикметників нормативних позитивних оцінок – 12,22%. Прикметники інших мікрозон ядра досліджуваного функціонально-семантичного поля вживаються в атрибутивній функції рідше. За нашими даними частотність їх вживання у якості означення складає:

1. Прикметники інтелектуальних позитивних оцінок – 7,45%.
2. Прикметники емоціональних позитивних оцінок – 7,15%.
3. Прикметники естетичних позитивних оцінок – 5,36%.
4. Прикметники сенсорно-смакових позитивних оцінок – 5,22%.
5. Прикметники телеологічних позитивних оцінок – 2,68%.
6. Прикметники утилітарних позитивних оцінок – 1,79%.

У ході аналізу фактичного матеріалу нами було встановлено, що прикметники позитивної оцінки як у атрибутивній, так і у предикативній функції можуть вживатися у еліптичних реченнях.

e.g. *'Good lobster?' he said* [3, c. 189].

e.g. *Clare Cherrell's wedding, in Hanover Square, was "fashionable" and would occupy with a list of names of a column in the traditional prints. As Dinny said: "So delightful for them!"* [3, c. 360].

При функціонуванні в еліптичних реченнях, які є синонімічно контекстно доповнюваними, оціночний прикметник дає авторську суб'єктивну оцінку попередній ситуації. Використання даних речень характерно для діалогічного мовлення.

Необхідно також відмітити, що і повні, і еліптичні речення, що містять оціночний прикметник, є емоційно забарвленими. При цьому досліджувані прикметники можуть поєднуватися з прислівниками ступеню, що впливає на інтенсивність емоційності оцінки. Так, наприклад, прислівники *very, so, terribly, absolutely, extremely, perfectly, awfully, frightfully* тощо посилюють позитивну оцінку, виражену прикметником, а прислівники *rather, quite, pretty*, навпаки, показують, що ця оцінка розповсюджується на попереднє висловлювання лише у деякій ступені.

e.g. *"I do admire you, Uncle Hilary...you've got all the old "I serve" tradition, and that kind of thing; and yet you are so frightfully up-to-date, and tolerant, and free-thinking"* [3, c. 360].

e.g. *There was something in his low, languid voice that was absolutely fascinating* [5, c. 103].

e.g. *"There is no use your telling me that you are going to be good, cried Lord Henry, dipping his white fingers into a red copper bowl filled with rose-water". You're quite perfect. Pray, don't change"* [5, c. 329].

Прислівник *how*, що починає речення у сполученні з досліджуваними прикметниками у функції предикатива значно посилює позитивну оцінку.

e.g. *How exquisite life had once been! How gorgeous in its pomp and decoration!* [5, c. 243].

У ході дослідження предикативного функціонування прикметників позитивної оцінки у тексті ми також виділили їх вживання у якості об'єктного предикативу.

e.g. *Still he found it very pleasant to talk to dispeith, and walk with dispeith, and say nice things to her, and call her pet names while he was strong enough to go away* [5, c. 161].

Виходячи з даних аналізу фактичного матеріалу, нам представляється можливим зробити висновок, що частотність використання прикметників позитивної оцінки у функції об'єктного предикатива не висока й складає 8,47% від кількості всіх прикладів з досліджуваними прикметниками у предикативній функції.

Аналіз речень з оцінними прикметниками у даній функції дозволив виділити групи дієслів, після яких вживається об'єктний предикатив.

1. Дієслова розумової діяльності (*think, find, believe, fancy, consider*).

e.g. *Most of their friends were Americans, French, and Russians. Robert found them more interesting than the English, and Eleanor liked everything he liked* [Maugham, 15].

2. Дієслова інформування (*report, say, declare, state*).

e.g. *At last they reported him fit for duty* [6, c. 12].

3. Дієслова зберігання (*keep, leave, remain*).

e.g. *The idea that he had shared a great secret in common with Coppy kept Wee Willie Winkie unusually virtuous for three weeks* [6, c. 202].

Аналізуючи приклади предикативного функціонування прикметників позитивної оцінки, ми дійшли до висновків, що в даній функції, так як і в атрибутивній, найчастіше вживаними є загально оцінні прикметники. Їх використання у якості предикатива у наданих прикладах складає 31,48%. Другими за частотністю є прикметники етичних позитивних оцінок. Кількість яких у відсотковому відношенні складає 20,34% від загальної кількості прикладів з прикметниками у предикативній функції. Прикметники інших мікрозон ядра досліджуваного функціонально-семантичного поля можна розташувати у порядку убавання їх у функції предикатива наступним чином:

1. Прикметники нормативних позитивних оцінок – 16,22%.
2. Прикметники інтелектуальних позитивних оцінок – 9,69%.
3. Прикметники емоційних позитивних оцінок – 7,51%.
4. Прикметники сенсорно-смакових позитивних оцінок – 5,81%.
5. Прикметники естетичних позитивних оцінок – 5,33%.
6. Прикметники телеологічних позитивних оцінок – 2,42%.
7. Прикметники утилітарних позитивних оцінок – 1,21%.

Висновки. У ході аналізу фактичного матеріалу нами було встановлено, що досліджувані прикметники виконують

у реченні роль означення або предикатива, причому атрибутивне функціонування більш характерне для них, ніж предикативне. Найбільшу частотність вживання мають прикметники позитивної оцінки у функції препозитивної невідокремленої обставини. Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з вивченням семантичної структури прикметників позитивної оцінки.

Література:

1. Приходько Ю.Г. Мовленнєва діяльність і оцінка. Вісник СумДУ. Серія: Гуманітарні науки. 2003. Вип. №4(50). С. 206-208.
2. Соколовська, Ж.П. Проблеми системного опису лексичної семантики. Київ: Наукова думка, 1990. С. 67-138.
3. Galsworthy J. End of the Chapter: Read Books, 2008. 364 p.
4. Cronin A.J. The Citadel. London: Pan Mcmillan, 2013. 296 p.
5. Wilde O. Collected works. London: Penguin Books, 1998. Volume 1. 347 p.
6. Maugham W.S. Complete Short Stories. London: Penguin Classics, 2011. 448 p.

Kanna V., Tarapatov M. Functions of positive evaluative adjectives in literary texts

Summary. The article deals with syntactic functions of positive evaluative adjectives, in particular attributive and predicative functions. Positive evaluative adjectives in the attributive function can be used in pre- or post-position. Depending on the type of connection with the modified

noun, the adjectives function as either non-detached or detached attributes. It is revealed that positive evaluative adjectives in the attributive function are more frequent. In such constructions, the adjectives are usually placed before the noun, forming a strong syntactic bond with it. Postpositive adjectives of positive evaluation tend to be detached, acquiring additional semantic significance and not forming a close syntactic unit with the noun.

The most frequently used adjectives in both attributive and predicative functions are those expressing general positive evaluation. The second most frequent group includes adjectives conveying ethical positive evaluations. Positive evaluative adjectives in the predicative function are less common and are used as objective predicatives.

The adjectives in question can be used in elliptical sentences and convey the author's subjective assessment of the previous situation. They can be combined with adverbs of degree and affect the intensity of emotional evaluation. Elliptical sentences are typical of dialogues.

As a result of the analysis of English literary texts, it is shown that the adjective has main functional features of attribute and predicate at the syntactic level,

It is determined that positive evaluative adjectives are more frequently used in the attributive function, however, they express positive evaluation more intensely in the predicative function.

Key words: positive evaluation, adjectives, syntactic functions, attribute, predicate.